

új államok rendje ezzel a tétellel áll, vagy bukik. Még inkább lehet pedig számítani ennek a védelemnek hatályosabbá válására, ha egyszer az északamerikai Egyesült-Államok belépnek a Népligába, ami kétségtelenül csak idő kérdése, de ami feltételezi természetesen, hogy a Népliga ne legyen csak az a győztesek mai birtokállományát biztosító szövetkezés, amivé a franciák eredeti eszméjének csufos kiforgatásával tették. De még mint hatalombiztosító szövetkezés sem hagyhatja állandó figyelmen kívül a Népliga a népkisebbségek kérdését, mert nyilvánvaló, hogy amíg ezek kielégítve nincsenek, szó sem lehet az új, vagy megnagyobbodott államok konszolidációjáról, sőt inkább az igazságtalanság szülte elkeseredés csak a multak visszakívánását táplálhatja a kisebbségekben. Ha ennek a belátásnak következményeit egyes államok, így Franciaország nem hajlandó levonni, ennek egyszerűen az a magyarázata, hogy nem akarják azoknak az u. n. utódállamoknak érzékenységet érinteni, melyekkel jó barátságot akarnak fenntartani. És ez magyarázza meg azt is, hogy miért tanúsít Anglia sokkal nagyobb megértést a kisebbségekkel szemben. Azért, mert egyfelől nincsen ugyi szüksége az u. n. utódállamok barátságára, mint Franciaországnak, másfelől ezáltal csak régi tradícióit követi, amelyek azt mutatják, hogy a nagy igazságossági kérdések, a népek szabadsága mindig hatalmas szónólójukra találtak a nagy világhatalomban. Elhhez képest az angol sajtó is egészen másként kezeli ezt a kérdést, mint a francia. A Népliga szeptemberi ülészése alkalmával különösen lehetett ezt látni, amikor a legjelentékenyebb angol lapok szót emeltek a mellett, hogy a Nemzetek Szövetségének most már sürgősen rendezni kell a kisebbségi kérdést és különösen a magyar kisebbségek helyzetére hívták fel a figyelmet.

További nevezetes mozzanata a népkisebbségek védelme ügyének az interparlamentáris konferencia ugyancsak szeptemberi ülészése, amely tekintélyes testület, a háború által félbeszakított működését ismét felvévén, tanácskozásait főleg ennek a kérdésnek szentelte. Kiemelkedő pontja volt ennek az ismert magyarbarát lord Newton-nak felszólalása, aki különösen az erdélyi magyarok helyzetére utalva kifejtette a kisebbségi kérdés súlyos veszélyeit és hangoztatva, hogy a kisebbségek védelme tekintetében a helyzet ma még sokkal rosszabb, mint volt, a tartós béke előfeltételének a kisebbségek jogainak tiszteletben tartását mondotta. A konferencia határozattá emelte Adelswaerd báró azon javaslatát, hogy a nemzeti kisebbségek kérdésének további tanulmányozását állandó nemzetiségi bizottság elé utalja, amely a legközelebbi konferencia elé egy olyan nemzetközi szabályzat tervezetét terjessze elő, amely a nemzeti és felekezeti kisebbségek jogait valamennyi államban biztosítja. Kívánja továbbá az interparlamentáris konferencia, hogy a Népliga alakítson külön bizottságot, amely a Népliga tanácsa mellé legyen rendelve avégből, hogy tanulmányozza és jelentést tegyen a tanácsnak minden kérdéstről, amely a nemzeti kisebbségeket illeti. Minden figyelmét fordítsa erre a kérdésre és igyekezzen a kisebbségeket hatályosan megvédeni.

Részletes megbeszélés tárgyát képezte a kisebbségek kérdése az egyházak békeszövetségének kopenhágai konferenciáján, amelyen a kérdést a nálunk is járt Sir Dickinson, a világszövetség angol csoportjának vezetője, fejtette ki. Végül majdnem egyidőben az interparlamentáris unió bécsi tanácskozásával az International Law Association buenos-ayresi ülészése is foglalkozott a kisebbségi problémával, kívánva,

hogy az egyes kisebbségekhez tartozó személyeknek a nemzetközi törvényszék előtt is érvényesíthető per-képességét el kell ismerni és a kisebbségeknek joguk legyen, hogy a Népligához és az állandó nemzetközi törvényszékhez önállóan intézhessenek feliratot. Kisebbségi ügyekben a törvényhozást egy, a nemzetek által megválasztott testületre kell bízni, amelynek határozatai az állami törvényhozásokra kötelező erejűek legyenek.

Masaryk esch köztársasági elnök egy újabb értekezésében azt a reményét fejezte ki, hogy a nemzeti kisebbségek kulturális fejlődését mindenütt biztosítani fogják. A hazafiság nem fogja egyuttal a más nemzetekkel szemben érzett gyűlöletet és megvetést jelenteni. A nacionalizmus megmarad, de megszűnik a nemzetiségi gyűlölet. Szerinte Európának angol és amerikai részről kifogásolt balkanizációja, vagyis apróbb államokra bomlására szükség volt, hogy az addig elnyomott nemzetek felszabaduljanak. Ezek most megnyugodtak és így a balkanizáció a fejlődés egy magasabb fokát jelenti. Erre azt mondhatjuk, hogy nem lehet a fejlődésnek magasabb foka az, ha ezek a most megnyugodott nemzetek még sokkal kiméletlenebbül teszik ugyanazt, amit ők annyira felpanaszoltak. A fejlődés magasabb fokáról majd csak akkor lehet beszélni, ha teljességgel megváltoztatják a nemzeti kisebbségekkel szemben eddig követett eljárásukat és módszereiket. Ennek be kell következni mielőbb saját érdekükben. És hogy ennek belátása sokáig ne várásson magára, erről amint láttuk, mind hatályosabban, mind nagyobb nyomatékkel gondoskodnak azok a világszervezetek, amelyek hivatva vannak kisebb-nagyobb tekintéllyel hallatni szavukat ebben a nemcsak egyes nemzetek szabad életére, hanem az egyetemes fejlődésre is oly nagyfontosságú kérdésben.

Uramisten.

Szavak sulyosodnak az ajkaimra, de nem, nem ejtem ki őket!

Nem kérek és nem panaszolok, nem hajtom büszke főmet a porba, de fel sem szegem dacos akagattal.

Csupáncsak szavakat őrzök néma ajkaim között.

Szavakat őrzök Uramisten s ezek a szavak olyan sulyosak, hogy véresre tépik a számat, oly mérgesek, hogy keserűekké válnak az ajkaim s kiszikkad belőlük minden cseppje az élni akarásnak.

Az ünnepek óta őrzöm ezeket a szavakat; az ünnepek óta, amikor örömtűzek gyultak a szívben s a szeretet ünnepéről szólott az Irás.

Ünnepelni akartam én is, hozzád indultam Uramisten.

Az uton autók túlköltek végig, bennük milliós szörmék, festék, puder, nők, akik a szerelemért szerelemből élnek. Az utca hangos volt. Hömpölygő emberáradat. Mulatók, nyilvános helyek zsufolásig telve. És minden arcon egy ugyanazon kifejezés: a szeretetét, az élni, élvezni szeretését, az önszeretetét . . .

A templom bejáratánál ijesztő emberroncs kéregetett a szeretet nevében: nyűtt koldus asszony tépott rongyok közül kikandikáló lábcsónkokkal, ölében szerderjes ajku, angolkóros gyermekével . . .

Uramisten! — Én nem mentem be a templomba, mert a szeretet akkorra mind-mind elszökött a szivemből. Csak szavak maradtak még bennem, szavak s ezek a szavak az ajkaimon sulyosodnak, de nem, nem ejtem ki őket! . . .

Budapest, 1922.

Szamos.